

Course of study (code) / Назва дисципліни (шифр)	Психофізіологія та диференційна психологія LW0532CDIFF; LW0532BDIFF
Academic year / Навчальний рік - Семестр	2022/2023 –1 семестр
Course of study / Назва спеціальності	053 Психологія
Educational program / Освітня програма Education - ECTS / Рівень – Кредити Status / Статус Learning language / Мова навчання	Початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти: молодший бакалавр з психології, Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти: бакалавр з психології 5 ECTS – 150 годин; Обов'язкова Українська мова
Author / Укладач	Циганенко Галина Валентинівна, кандидат психологічних наук, доцент, Державний університет економіки і технологій, e-mail: tsvhanenko_hv@kneu.dp.ua , https://orcid.org/0000-0003-1950-157X моб. +380982028219 Кузьмич Оксана Петрівна, магістр психології, асистент кафедри соціально-гуманітарних наук, ДВНЗ «Державний університет економіки і технологій», моб: +380679871017; e-mail: kuzmych_op@kneu.dp.ua , https://orcid.org/0000-0001-8406-8456
Консультації	Четвер, 14.00-15.00

A. OBJECTIVE OF THE SUBJECT / МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою курсу є освоєння здобувачами вищої освіти теоретичних та методологічних основ психофізіології та диференціальної психології, вивчення фундаментальних понять нейродинамічних основ психіки, вивчення фізіологічних процесів, дати цілісне уявлення про природу психічної варіативності, індивідуальні, типологічні, групові відмінності між людьми, становлення індивідуальності на різних етапах розвитку, вплив статевих, сімейних, соціальних, виховних чинників на формування і реалізацію здібностей, таланту.

Сформувані у здобувачів вищої освіти компетентності щодо теоретичних та методологічних основ психофізіології та диференціальної психології, вивчити фундаментальні поняття виявів психічної патології, основні закономірності співвідношення психологічного і фізіологічного для встановлення психофізіологічних механізмів життєдіяльності у поведінки, розвитку, навчання та праці людини.

B. SUBJECT PROGRAM / ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: Методи психофізіологічних досліджень. Психофізіологічні процеси.

- 1.1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку.
- 1.2. Методи психофізіологічних досліджень.
- 1.3. Психофізіологія сенсорних процесів.
- 1.4. Психофізіологія пізнавальних процесів.

Тема 2: Психофізіологія емоцій, свідомості та сну.

- 2.1. Психофізіологія емоцій.
- 2.2. Психофізіологія свідомості.
- 2.3. Психофізіологія несвідомого.
- 2.4. Психофізіологія сну.

Тема 3: Психофізіологія рухів та станів.

- 3.1. Психофізіологія рухової діяльності.
- 3.2. Системні засади психофізіології.
- 3.3. Психофізіологія діяльності.
- 3.4. Психофізіологія станів людини.

Тема 4: Психофізіологія адаптації та забезпечення діяльності.

- 4.1. Психофізіологія адаптації.
- 4.2. Психофізіологічне забезпечення діяльності.

Тема 5: Теоретичні та методологічні аспекти індивідуальної мінливості психіки. Ієрархічна модель індивідуальності людини.

- 5.1. Предмет диференційної психології.
- 5.2. Становлення диференційної психології як галузі психологічної науки.
- 5.3. Методи диференційної психології.
- 5.4. Розвиток індивідуальності в онтогенезі.
- 5.5. Характеристика індивідуальних та особистісних особливостей індивідуальності.

Тема 6: Психологічний аналіз диференційних координат особистості.

- 6.1. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів.
- 6.2. Аналіз темпераменту та характеру особистості через призму диференційної психології.
- 6.3. Вплив властивостей нервової системи на здібності людини.
- 6.4. Стиль особистості як аспект дослідження диференціальної психології.
- 6.5. Стильові конструкти як індивідуально-типологічні передумови ефективної професійної діяльності.

Тема 7: Диференціальні аспекти вікової та педагогічної психології.

- 7.1. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини.
- 7.2. Психологічні аспекти індивідуалізації навчання та виховання.

Тема 8: Диференційні аспекти соціальної психології.

- 8.1. Гендерні та культуральні відмінності.
- 8.2. Гендерні ролі та стереотипи.

C. LIST OF COMPETENCIES AND STUDIES TARGETED RESULTS / ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Інтегральна компетентність(ІК)	Здатність розв'язувати типові (для молодшого бакалавра з психології) та складні (для бакалавра з психології) спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК02. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК03. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій. ЗК08. Навички міжособистісної взаємодії. ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	СК02. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. СК05. Здатність використовувати валідний та надійний психодіагностичний інструмент. СК09. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПР02. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.. ПР05. Обрати та застосувати валідний та надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проективні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги. ПР09. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання. ПР11. Складати та реалізовувати програму просвітницької дії у формі лекції, бесіди, круглих столів, ігор, тощо, відповідно до вимог замовника. ПР12. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культурні чи гендерно-вікові відмінності. ПР13. Ефективно виконувати різні ролі у команді в процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості. ПР14. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення,

навчання та саморозвитку.

ПР15. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ПР16. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям професійної та громадської діяльності.

D. SEMESTER PLAN / СЕМЕСТРОВИЙ ПЛАН

Тиждень/ Дата	Тема, план/короткі тези	Форма діяльність (заняття), години, формат	Завдання для СРС (література, ресурси в інтернеті, презентація, відеокурси)
За розкладом	<u>Тема 1: Методи психофізіологічних досліджень. Психофізіологічні процеси.</u> 1.1. Психофізіологія на сучасному етапі розвитку.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 1,2 додаткова 1
За розкладом	1.2. Методи психофізіологічних досліджень. 1.3. Психофізіологія сенсорних процесів. 1.4. Психофізіологія пізнавальних процесів.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Визначити методи дослідження в психофізіології. 2. Ознайомитись з відповідною літературою та визначити, яким чином, якщо б Вам довелося проходити дослідження на "детекторі брехні", Ви могли б спробувати його "обдурити"?
За розкладом	<u>Тема 2: Тема 2 : Психофізіологія емоцій, свідомості та сну.</u> 2.1. Психофізіологія емоцій. 2.2. Психофізіологія свідомості. 2.3. Психофізіологія несвідомого.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 1,2 додаткова 1
За розкладом	2.4. Психофізіологія сну.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Підготувати матеріали про змінені стани свідомості..
За розкладом	<u>Тема 3: Психофізіологія рухів та станів.</u> 3.1. Психофізіологія рухової діяльності.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 1,2 додаткова 1
За розкладом	3.2. Системні засади психофізіології. 3.3. Психофізіологія діяльності. 3.4. Психофізіологія станів людини.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Підготувати добірку текстового матеріалу по психологічній роботі з клієнтами по проблематиці рухової діяльності. 2. Ознайомитися з поняттям вторинної вигоди від назадовільних станів.
За розкладом	<u>Тема 4: Психофізіологія адаптації та забезпечення діяльності.</u> 4.1. Психофізіологія адаптації. 4.2. Психофізіологічне забезпечення діяльності.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 1,2 додаткова 1
За розкладом		Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Переглянути відеолекцію Роберта Сопольски (№25) «Біологія поведінки людини. Індивідуальні особливості». 2. Дослідити можливості психологічної корекції симптоматичних, функціональних та поведінкових порушень у світлі психофізіологічного забезпечення діяльності. 3. Перегляд кінофільму «Дивергенти» з подальшим обговорення основних сюжетних психологічних ліній.
За розкладом	<u>Тема 5: Теоретичні та методологічні аспекти індивідуальної мінливості психіки.</u>	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 3,4 додаткова 2

За розкладом	<u>Ієрархічна модель індивідуальності людини.</u> 5.1. Предмет диференційної психології. 5.2. Становлення диференційної психології як галузі психологічної науки. 5.3. Методи диференційної психології. 5.4. Розвиток індивідуальності в онтогенезі. 5.5. Характеристика індивідних та особистісних особливостей індивідуальності.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Порівняти соціальні й біологічні складові нормального й аномального розвитку людини. 2. Навести приклади психологічно токсичних патернів та запропонувати методики для позитивного вирішення цього питання.
За розкладом	<u>Тема 6: Психологічний аналіз диференційних координат особистості.</u> 6.1. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів. 6.2. Аналіз темпераменту та характеру особистості через призму диференційної психології. 6.3. Вплив властивостей нервової системи на здібності людини. 6.4. Стиль особистості як аспект дослідження диференційної психології. 6.5. Стильові конструкти як індивідуально-типологічні передумови ефективної професійної діяльності.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 3,4 додаткова 2
За розкладом	6.1. Диференційно-психологічна характеристика психічних процесів. 6.2. Аналіз темпераменту та характеру особистості через призму диференційної психології. 6.3. Вплив властивостей нервової системи на здібності людини. 6.4. Стиль особистості як аспект дослідження диференційної психології. 6.5. Стильові конструкти як індивідуально-типологічні передумови ефективної професійної діяльності.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Розкрити питання видів темпераментів. 2. Запропонувати власний план дослідження темпераменту з урахуванням здібностей досліджуваного.
За розкладом	<u>Тема 7: Диференційні аспекти вікової та педагогічної психології.</u> 7.1. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини. 7.2. Психологічні аспекти індивідуалізації навчання та виховання.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 3,4 додаткова 2
За розкладом	7.1. Індивідуальна та вікова специфіка життєвого циклу людини. 7.2. Психологічні аспекти індивідуалізації навчання та виховання.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Психологічні особливості юнацького віку. 2. Вплив сімейних патернів на формування акцентуацій характеру.
За розкладом	<u>Тема 8: Диференційні аспекти соціальної психології.</u> 8.1. Гендерні та культуральні відмінності. 8.2. Гендерні ролі та стереотипи.	Лекція (2 год) F2F	Опрацювання літератури: основна 3,4 додаткова 2
За розкладом	8.1. Гендерні та культуральні відмінності. 8.2. Гендерні ролі та стереотипи.	Практичне заняття, (4 год), F2F	1. Порівняльний аналіз мускулінності в різних культурах. 2. Порівняльний аналіз фемінності в різних культурах.

Вивчення дисципліни передбачає виконання двох аудиторних контрольних (модульних) робіт.

Вивчення дисципліни передбачає виконання індивідуального завдання. Захист індивідуальних робіт проходитиме на фінальному занятті.

E. BASIC LITERATURE (OBLIGATORY TEXTBOOKS) / ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА (ОБОВ'ЯЗКОВІ ПІДРУЧНИКИ)

1. Кокун О.М. Психофізіологія. Навчальний посібник. К: Центр навчальної літератури, 2006. 184 с.
2. Лісовенко А.Ф., Бедан В.Б. Психофізіологія: практикум. Одеса: Фенікс, 2021. 75 с.
3. Туриніна О. Л., Варлакова Є.О. Диференціальна психологія. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.
4. Палій А.А. Диференціальна психологія: курс лекцій. Київ, 2010. 954 с.

F. COMPLEMENTARY LITERATURE / ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Козлов В.В., Приленский Б.Ю., Приленская А.В. Клиническая трансперсональная психотерапия.
2. Чугай А.О. Диференціальна психологія: плани семінарських занять. Дніпропетровськ, 2018. 14 с.

G. THE MOST IMPORTANT PUBLICATIONS OF THE AUTHOR(S) CONCERNING PROPOSED CLASSES / ОСНОВНІ ПУБЛІКАЦІЇ АВТОРА, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ТЕМАТИКОЮ ЗАПЛАНОВАНИХ ЗАНЬ

1. Кузьмич О.П. Доповідь на щорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції «Молода наука» на тему: «Проблеми формування довіри до світу в юнацькому віці». Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2021». Запоріжжя, 2021. Т.2. с.86-88с.
2. Кузьмич О.П. «Сучасний соціально-психологічний погляд на значимі ціннісні орієнтири для поколінь X, Y, Z» - «Інтеграційні можливості сучасної психології та шляхи її розвитку». Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (15-16 жовтня 2020 року, м. Запоріжжя). Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. 19-20 с.
3. Циганенко Г.В., Великодна М.С. Надання психологічної допомоги вразливим групам населення під час та після карантину через пандемію COVID-19: Практичний посібник для психологів і фахівців соціальної роботи [Електронне видання]. Київ; Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2020. - 100 с.
4. Halyna Tsyhanenko, Olha Kukharuk, Coming Back: what would Erich Maria Remarque Write if He Lived in Modern Ukraine. - Kyiv, Ukraine. – 2017 p.
5. Циганенко Г., Іванцова О. Пам'ятка бійцю: психологічна самодопомога в зоні бойових дій: практичний посібник - К.: Психологічна призова служба, 2015 р.

H. PREREQUISITE AND POSTREQUISITE / ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ

Дисципліни, які є необхідними передумовами для вивчення зазначеного курсу: загальна психологія, практикум з загальної психології, вікова психологія, диференційна психологія.

I. SCOPE AND TYPE / КІЛЬКІСТЬ ВІДВЕДЕНИХ ГОДИН ТА ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

	Денна	Заочна
Лекції	16	8
Практичні (лабораторні)	32	6
Самостійна робота студента (СРС)	87	121
Індивідуально-консультативна робота (ІКР)	15	15
Курсова робота	-	-

J. CURRENT AND FINAL EVALUATION / ПОТОЧНЕ ТА ПІДСУМКОВЕ ОЦІНЮВАННЯ

	Денна	Заочна
Поточний контроль, в т.ч.:	50	50
оцінювання під час аудиторних занять	25	25
виконання та захист індивідуальної роботи	10	10
виконання і захист завдань самостійної роботи	10	10
науково-дослідницька робота (за наявності сертифіката)	5	5
Підсумковий контроль (іспит)	50	50
Разом	100	100

Шкала балів	Оцінка за 4-бальною шкалою	Шкала ECTS
90 – 100	Відмінно	A
80 – 89	Добре	B
70 – 79		C
66 – 69		D
60 – 65	Задовільно	E
21 – 59	незадовільно з можливістю повторного складання екзамену (заліку)	FX
0 – 20	незадовільно з можливістю вивчення дисципліни за індивідуальним графіком у формі додаткової індивідуально-консультаційної роботи	F

K. CODE OF CONDUCT OF THE COURSE / КОДЕКС ПОВЕДІНКИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Для успішного проходження курсу та складання контрольних заходів необхідним є виконання наступних обов'язків:

- ❖ не запізнюватися на заняття;
- ❖ не пропускати заняття (як лекційні, так і практичні), в разі хвороби мати довідку або її ксерокопію;
- ❖ самостійно опрацьовувати весь лекційний матеріал та ресурси для самостійної роботи;
- ❖ при підготовці есе, есе-рефлексії на статтю, що запропонована вам для читання (див. семестровий план), оцінюється якість та оригінальність наведених вами аргументів. Есе повинно бути надіслано до 16:00 у попередній день перед семінаром. Усі повинні обов'язково підготувати есе, а його відсутність з будь-яких причин не може бути виправданням.
- ❖ конструктивно підтримувати зворотній зв'язок з викладачем на всіх етапах проходження курсу (особливо під час виконання індивідуальних проектів/курсів проекту);
- ❖ своєчасно і самостійно виконувати всі передбачені програмою лабораторні та практичні завдання;
- ❖ брати очну участь у контрольних заходах;

будь-яке відтворення результатів чужої праці (включаючи практичну роботу над командним проектом), в тому числі використання завантажених з Інтернету матеріалів, як власних результатів, кваліфікується, як порушення норм і правил академічної доброчесності, та передбачає притягнення до відповідальності у порядку, визначеному чинним законодавством.

L. METHODS OF CONDUCTING / МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для формувань компетентностей застосовуються такі методи навчання:

вербальні/словесні (лекція, пояснення, розповідь, бесіда);

наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація);

практичні (різні види практичних завдань, вирішення кейсів, виконання графічних робіт, проведення експерименту, практики);

пояснювально-ілюстративний, який передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;

метод проблемного викладу;

➤ *дослідницький*.

M. TOOLS, EQUIPMENT AND SOFTWARE / ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

мультимедійний клас з ПК, цифровий проектор

[Zoom](#) – хмарна платформа для відео і аудіо конференцій та вебінарів

[ZELIS](#) - система призначена для тестування знань студентів в двох режимах: автоматизований контроль знань та тестування по бланкам.

N. STUDENT RESOURCES, MOOC PLATFORMS / ЦИФРОВІ РЕСУРСИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ТА ВІДКРИТІ ДИСТАНЦІЙНІ ОНЛАЙН КУРСИ

Студентам пропонується доступ до навчальних матеріалів дисципліни - moodle.kneu.dp.ua:

[Coursera](#) – безкоштовні онлайн-курси з різних дисциплін, у разі успішного закінчення яких користувач отримує сертифікат про проходження курсу.

[EdX](#) – онлайн-курси від закладів вищої освіти.

[Prometheus](#) — український громадський проект масових відкритих онлайн-курсів.

O. FEEDBACK/ ЗВОРОТНІЙ ЗВ'ЯЗОК

Електронні листи є найкращим способом зв'язатися з керівником курсу, і, будь ласка, додайте шифр групи в темі листа. Якщо ви надішлете мені електронне повідомлення, надайте мені, принаймні, 24 години, щоб відповісти. Якщо ви не отримуєте відповідь, відправте листа повторно.

P. ACADEMIC HONESTY/ АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Державний університет економіки і технологій очікує від студентів розуміння та підтримання високих стандартів академічної чесності. Приклади академічної не доброчесності включають такі: плагіат, зловживання інформацією із застарілих джерел мережі. Очікується, що вся робота, виконана відповідно до вимог курсу, є власною роботою студента. Під час підготовки роботи, яка відповідає вимогам курсу, студенти повинні відрізнити власні ідеї від інформації, отриманої з інших джерел. Без попереднього письмового схвалення викладачем, студенти можуть не подавати один і той же звіт двічі.

Положення про академічну доброчесність у Державному університеті економіки та технологій
https://www.duet.edu.ua/uploads/normbase/243/pol_AD.pdf

Стаття 42. Академічна доброчесність ЗАКОН УКРАЇНИ Про освіту
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

APPROVED / ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням кафедри Соціально-гуманітарних наук Державного університету економіки і технологій – протокол № 1 від 02.09.2022 року.

Укладачі:

Галина ЦИГАНЕНКО

Оксана КУЗЬМИЧ

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Кафедрою Соціально-гуманітарних наук
Протокол № 1 від 02 вересня 2022 року
В.о. завідувача кафедри

Валентина ШАЙКАН

Науково-методичною радою Державного університету
економіки і технологій
Протокол № 1 від 20 вересня 2022 року
Голова науково-методичної ради

Валентин ОРЛОВ